

Pratik Siyonizm'in Geri Dönüşü ve İSRAİL SEÇİMLERİ

“

Günümüzde İsrail siyaseti üzerine yapılan değerlendirmelerde, hele de iç siyasal rekabet analiz edilirken farklı Siyonizm akımları arasındaki gerilimler çok da göz önüne alınan bir husus değildir. Siyasal gerilim -bilhassa son genel seçimde Netanyahu'nun sık sık kullandığı- sağ-sol söylemi üzerinden ele alınmaktadır.

”

Özgür Dikmen

*İbn-i Haldun Üniversitesi
Doktora Öğrencisi*

İsrail genel seçimleri 9 Nisan'da geride kalırken İsrail siyasetinin son yıllardaki en dominant figürü Benyamin Netanyahu

bir kez daha seçimi kazandı ve beşinci defa başbakanlık koltuğuna oturmak üzere koalisyon çalışmalarını yürütüyor. Görünen o ki İsrail sağ kendi arasında koalisyon kurabilecek sandalye sayısına ulaştı. Dolayısıyla İsrail bir kez daha ve bu sefer çok daha sağcı bir hükümetle sahnede olacak. İsrail seçimlerine dair analizlerde her ne kadar tarihsel devamlılık ve kopuşlar çok göz önünde bulundurulmasa da yüz yıldan fazla geçmişi olan bir gerilim günümüzde de İsrail siyasetindeki yansımalarını

koruyor. Bu yazıda 1903'ten bu yana çeşitli görünüşleriyle devam edegelen bir gerilimin günümüz İsrail siyasetine yansımaları kısaca ele alınacak.

Günümüzde İsrail siyaseti üzerine yapılan değerlendirmelerde, hele de iç siyasal rekabet analiz edilirken farklı Siyonizm akımları arasındaki gerilimler çok da göz önüne alınan bir husus değildir. Siyasal gerilim -bilhassa son genel seçimde Netanyahu'nun sık sık kullandığı- sağ-sol söylemi üzerinden ele alın-

maktadır. Ancak bu da fazla jenerik ve genellemeci bir kategori olduğundan asıl tartışmaların üzerini örtmektedir. Bu sebeple İsrail'deki herhangi bir siyasi olay değerlendirilirken tartışmanın taraflarına dair tarihsel bakışın gerekliliği kaçınılmazdır.

Günümüz İsrailinin mevcut durumu, Theodor Herzl'in 1896'da yayımladığı kitabı Yahudi Devleti'nde öngördüğü yönetim şekli ve ideal toplum işleyişinden çok farklı bir yerdedir. Herzl'in da bir

mensubu olduğu Politik Siyonizm, Yahudilerin modern dünyada kendi ulus-devletlerine sahip olmalarını gerekli görürken aslında bir normalleşmeyi amaçlamaktadır. Kendisine göre Yahudiler de diğerleri gibi bir ulus olduğu için onların da bir devleti olmalıdır. Böylelikle yüzlerce yıldır gettolarda yaşayan Yahudiler kendi devletleri sayesinde normal bireyler olarak bu dünyanın herkes kadar eşit bir parçası olabileceklerdir. Dolayısıyla Herzl'in vizyonunda, Yahudi dininden kaynaklanan Yahudilerle

Yahudi-olmayanlar arasındaki teolojik farkın da ortadan kaldırılarak Yahudilerin dünyaya uyum sağlaması, dünyanın geri kalanının da bu devlet üzerinden Yahudilerin normalliğini kabullenmesi Yahudi devleti aracılığıyla olacaktı. Tabii Herzl'in bu normalleşme ütopyası o dönemde Yahudilere devlet kurabilecekleri toprağı vermeyi kabul edecek bir büyük güç eliyle olacaktı. Yani büyük güçlerden birisi kontrol ettikleri bir yerden, başka bir ulusun topraklarından Siyonistlere toprak vermeliydi. Dolayısıyla Herzl'in ütopyasının kolonyal bir yanı da vardı. İlk hedef de Yahudilerin atayurtları olarak gördükleri Filistin oldu.

Osmanlı Padişahı 2. Abdülhamid Herzl'in toprak talebini reddetti. Alman Kayzeri 2. Wilhelm de Osmanlı'yla yakın ilişkileri çerçevesinde bu fikre çok sıcak bakmadı. 1902'de İngiltere'nin teklifi Siyonistlere kendi kolonilerinden Uganda'da bir yer vermek oldu. Halihazırda Kıbrıs ve Sina gibi opsiyonlar da masadaydı. O dönem bu tasarıların tamamı Herzl'in etrafındakilerle birlikte Avrupa'da yürüttüğü Siyonist diplomasinin bir sonucu oldu. Herzl, Yahudi devletinin de ancak büyük güçlerin desteğiyle kurulabileceğine inanıyordu. Dolayısıyla diplomasi Siyonizm'in belkemiği idi. Diğer yandan seküler bir Yahudi olan Herzl için Filistin çok önemli bir yer olsa da alternatifsiz değildi. İngilizlerin Uganda teklifi kendisine cazip geldi ve meseleyi Yahudi devletini Uganda'da kurma önerisiyle 1903'te toplanan Siyonist Kongre'nin gündemine taşıdı. Ancak bu durum Rus Siyonistlerce büyük bir ihanet olarak nitelen-

dirildi. Filistin asla vazgeçilemez bir bölgeydi. 1905'teki 7. Siyonist Kongre'ye dek süren tartışmalar sonucunda Uganda opsiyonu tamamen reddedildi. Bu arada 1904'te Theodor Herzl ölmüştü. Ancak Uganda planını savunanlar yani Politik Siyonistlerle plana karşı çıkan Pratik Siyonistler arasında ciddi bir bölünme meydana gelmişti ve devam eden süreçte bu bölünme kişiler ve coğrafyalar değişse de varlığını sürdürecekti.

Çoğunluğu Rusya'dan gelen ve buradaki radikalizme müsait zeminden beslenen Pratikler için en kullanışlı yöntemse silaha sarılmak ve Filistin'de Yahudilerin yaşayabileceği yerleri zorla ele geçirmektir.

Politikler ve pratikler çatışmasının özünde Filistin'in alternatifsizliğine olsa da aslında pek çok açıdan bir farklılaşma mevcuttu. Daha çok Batı Avrupalı bir vizyona sahip Politik Siyonistler diplomasi ve tanınma yoluyla Yahudi devletinin kurulabileceğine inanıyorlardı. Çoğunluğu Rusya'dan gelen ve buradaki radikalizme müsait zeminden beslenen Pratikler için en kullanışlı yöntemse silaha sarılmak ve Filistin'de Yahudilerin yaşayabileceği yerleri zorla ele geçirmektir. Halbuki Politikler için bu büyük güçlerin desteğini kaybetmek ve Filistin'in yerlilerini düşmanlaştırmaya sebep olacağından kabul edilebilir bir şey değildi. Diğer yandan Herzl ve diğer Politik Siyonistlerin öngördüğü şey de Filistin'i sömür-

geleştirmekti. Ancak bu ekonomik yatırımlar ve teknoloji transferi yoluyla yapılırsa Filistinli Araplar bu tarz bir kolonizasyona karşı çıkmayabilirlerdi.

İki Siyonist kamp arasındaki şiddet ve Filistin'e dair tartışmanın tarafları 1920'lerde Ürdün'ün de işgal edilip edilemeyeceğine dair bir tartışmada yeniden ortaya çıkacaktı. 1948'de İsrail'in bağımsızlığını ilan etmesi sonrasında ortaya çıkan diplomatik tanınma ihtiyacının üzerine Pratik Siyonist çizgi daha da güç kazanmış olsa da 1967'yle birlikte İsrail'in işgal ettiği Batı Şeria, Kudüs, Sina ve Golan'da Yahudi yerleşimleri kurmaya başlayarak İsrail'in Araplara bir milim toprak dahi veremeyeceğini savunanlar da bir anlamda Pratik Siyonizm'in tezlerini savunuyorlardı. Zaten bu çizginin lideri Menahem Begin de Pratik Siyonizm'in en büyük ismi Zeev Jabotinsky'den sonra İsrail sağının liderliğini devraldı ve 1977'de de başbakanlık koltuğuna oturdu.

Begin'in 1973 yılında kurduğu Likud Partisi günümüzde de Benyamin Netanyahu'nun partisi olarak en fazla oyu alan parti. Her ne kadar politik-pratik tartışması günümüz yorumcularının unuttuğu bir tartışma olsa da tartışmanın tarafları İsrail siyasetini halen yürüten aktörler. Kuruluş döneminde uluslararası toplumun saygı bir üyesi olmak amacıyla yola çıkan ve gerek bölge ülkeleri gerek de dünyadaki saygın devletlerle ilişkilerini düzenleme hedefi güden İsrail, 1967 sonrasında pratik damarın üstün gelmesiyle dünya ve kendisi arasında ciddi bir karşıtlık ilişkisi kurmaya başladı.

Özellikle Menahem Begin'in başbakan olmasıyla gittikçe "dünya versus İsrail" mantığı İsrail siyasetinde egemen olmaya başladı. Pragmatik davranarak Mısır'la barış anlaşması imzalarsa da Begin için bölgedeki Arap devletleri Avrupa'da altı milyon Yahudi'yi katleden Nazilerin farklı bir versiyonuydu.

Hiçbir zaman Filistinlilere İsrail'in topraklarından ettiği, evsiz bıraktığı insanlar olarak bakmadı. Bunun yerine her türlü zayıf saldırıyı Arapların Yahudi düşmanlığıyla özdeşleştirmeyi tercih etti; tıpkı Benyamin Netanyahu'nun yaptığı gibi. Netanyahu'ya göre bütün dünya İsrail'in düşmanıydı. Özellikle Barack Obama'nın ABD başkanı olduğu dönemde Netanyahu'nun bu söylemi oldukça işe yarayıyordu. Aslında Obama İsrail'e Batı Şeria'daki yerleşimleri yavaşlatması konusunda baskı yaparken Trump döneminde kadar ABD'nin İsrail'e en yüksek miktarda askeri ve mali yardımını yaptı. Ancak Netanyahu için gerek Obama'nın Amerika'sından İran'a kadar pek çok güçlü düşman İsrail'in karşısında duruyordu. Netanyahu'nun bu sahnede kendisini İsrail'in ihtiyaç duyduğu tek güçlü lider olarak sunması hiç de zor olmadı.

Bu çerçevede Benyamin Netanyahu'yu bir pratik, en güçlü rakibi Mavi-Beyaz grubunun başındaki Benny Gantz'ı da bir politik olarak konumlandırmak zor olmayacaktır. Özellikle son dönemde Batı Şeria'yı İsrail'in ilhakına yönelik söylemi Netanyahu'yu kendisinden önce gelen Vladimir Jabotinsky ve Menahem Begin'le aynı çizgiye yerleştirmektedir. Vladimir Jabotinsky

1920'lerde Ürdün Nehri'nin sadece batı kanadında kalan Filistin'in değil, doğu kanadında yer alan bugünkü Ürdün'ün de Siyonistler tarafından işgal edilmesi gerektiğini savunuyordu. Ancak bu çeşitli sebeplerle gerçekleştirilemedi. Kendisinin halefi Menahem Begin için ana hedefse İsrail'in işgal ettiği Batı Şeria'dan çekilmek yerine burayı Yahudileştirmesiydi. Jabotinsky'nin Ürdün işgali hayalinden Begin bir süre sonra vazgeçti zaten. Ancak başbakanlığı döneminde Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimleri çok büyük devlet desteği gördü. Yerleşimler meselesine Begin'den sonra bu ölçekte destek verecek olan siyasetçiye Benyamin Netanyahu oldu.

Özellikle de ABD Başkanı Donald Trump'ın verdiği Kudüs'ün başkent olarak Golan'ın da İsrail toprağı olarak tanınması şeklinde verdiği desteğin de katkısıyla Netanyahu 9 Nisan 2019'daki seçimleri kazanırken önündeki dosyalardan bir tanesi Batı Şeria'daki işgalin ABD'nin de desteğiyle meşrulaştırılarak bu bölgede İsrail egemenliğinin ilan edilmesi. Seçim sürecinde Batı Şeria'nın ilhaki vaadinde bulunarak Netanyahu aslında Trump'ın Haziran'da açıklayacağı "Yüzyılın Anlaşması" başlıklı barış (!) planına da bir nevi hazırlık yapmış oldu. Böyle yaparak İsrail sağığının alternatifsiz lideri konumunu bir kez daha güçlendirdi ve şimdi de Trump'ın açıklayacağı plana dek hakkındaki yargı sürecini sağ salim atlatması gerekiyor.

Seçim sonrasındaki dönemde Netanyahu'nun masasındaki başka bir dosya da geçmişte yaptığı yolsuzluk ve usulsüzlüklere dair yargı

süreci. Bu noktada henüz taleplerini tam dile getirmemiş olsa da koalisyon kuracağı partiler kendilerinden ne isteneceğini kestirebiliyor: Dokunulmazlık yasası. Böyle bir yasayla Netanyahu başbakan olduğu sürece yargılanamayacak. 2005'e dek İsrail'de böyle bir yasa mevcuttu ve bu yasa uyarınca Knesset aksi yönde bir oylama yapmadığı sürece Knesset mensuplarına adli takibat yapılamıyordu. Ancak 2005'te yapılan bir değişiklikle bu durum tersine çevrildi ve Knesset'te çoğunluk aksi yönde görüş bildirmediği sürece Knesset mensupları yargılanabilir hale geldi.

Netanyahu muhalifleri tarafından çok büyük bir tepkiyle karşılanıyor olsa da müstakbel başbakanın potansiyel koalisyon ortakları durumun düşünülebileceğine dair sinyaller veriyor. Tabii son kertede kimin kabinede hangi koltuğa oturacağı yasaya nasıl bir destek verileceğini belirleyecek.

Şu anda Netanyahu'nun ihtiyacı olan şey tam da 2005 öncesindeki yasa yani yargı dokunulmazlığı. Her ne kadar bu tarz bir yasanın yeniden çıkarılma ihtimali şimdiden Netanyahu muhalifleri tarafından çok büyük bir tepkiyle karşılanıyor olsa da müstakbel başbakanın potansiyel koalisyon ortakları durumun düşünülebileceğine dair sinyaller veriyor. Tabii son kertede kimin kabinede hangi

koltuğa oturacağı yasaya nasıl bir destek verileceğini belirleyecek. Zira bu isimlerden bazıları genel seçimlerden önce Netanyahu'yu zayıflatabilmek adına böyle bir yasaya kesinlikle karşı çıkacaklarını söylemişlerdi. Ancak seçimlerin sonrasında ortaya çıkan manzara İsrail sağığında herkesin geleceğinin Netanyahu'nun ellerinde olduğunu bir kez daha ortaya koymuş oldu.

Diğer yandan Netanyahu Donald Trump ABD başkanı olana dek İsrail'in güçlü lider konumunu dolduruyordu. Şimdiden sonra, Obama'dan ardından başkanlığa Trump'ın gelmesiyle birlikte güçlü lider artık İsrail için yeterli değil. Bu liderin daha sert ve oportünist bir kimliğe bürünmesi gerekiyor. Zira İsrail'i hafiften eleştiren Obama bir ABD başkanından sonra gibi Trump gibi İsrail'e açık çek veren bir ABD başkanının gelmesi Netanyahu'nun kendini ayakta tutan bir düşman kaybetmesi anlamına geliyor. Dolayısıyla İsrail sağığının oldukça kaygan zemininde ayakta kalabilmek adına Netanyahu daha da sağa kayacak ve muhtemelen, seçim sürecinde dile getirdiği gibi Batı Şeria'yı ilhak edebilmek için Batı Şeria'daki Filistinli nüfusun ciddi bir kısmının bir şekilde başka coğrafyalara transferini dile getirecek kadar ileriye gidebilir. Halihazırda Trump'ın öne süreceği planda da benzer tasarıların olduğu diplomasi koridorlarında konuşuluyor. Geçtiğimiz Temmuz ayında Netanyahu'nun Knesset'ten geçirdiği Ulus-Devlet Yasası da yakın zamanda İsrail'in işgal ettiği topraklarda egemenliğini ilan etmesiyle Filistinlilere Filistin'de de yer kalmayacağını sinyallerini vermişti.